

Suriyelilere Yapılan Yardımlar ve Kamusal Hizmetlerin Etkinliği*

Aids and The Efficiency of Public Services offered to the Syrian

İsmail GÜL

Y.L. Öğr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
ismgul46@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7679-3910>

Makale Başvuru Tarihi: 08.02.2021

Makale Kabul Tarihi: 05.03.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler:

Suriyeli
Sığınmacılar,
Sosyal Yardımlar,
Sığınmacıların
Temel Sorunları,
Kamusal
Hizmetler,

ÖZET

2011 yılından itibaren Suriye’de iç savaşın başlamasıyla birlikte milyonlarca Suriyeli ülkesinden ayrılmak zorunda kalmışlardır. Özellikle Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin sayısı 2020 Nisan ayı itibarıyla 3 milyon 500 bin 66 kişi olarak tespit edilmiştir. Yaşanan savaş nedeniyle göç etmek zorunda bırakılan veya savaşı fırsat bilerek ülkesinden ayrılan veya ayrılmak zorunda kalan Suriyeliler birçok sorunu da beraberinde getirmişlerdir. Göçün başlamasıyla Türkiye’ye sığınan sığınmacılar başta misafir olarak kabul edilsede savaşın uzun sürmesi sebebiyle kalıcı olarak görülmektedir. Misafir olarak kabul edilen Suriyeli sığınmacılar özellikle sınır bölgesindeki illere dağılmış ve yerleşmiştir. Halkla uyum sağlamada kısmen yasal olarak zorluklar yaşanmamasına rağmen birçok sorunlar da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların en başında barınma, güvenlik, sağlık, eğitim ve ekonomik sorunlar gelmektedir. Bu çalışmada sığınmacılara yapılan ulusal ve uluslararası yardımlar ve yapılan kamusal hizmetler ve sığınmacıların temel sorunları üzerinde durulacaktır.

ABSTRACT

Keywords:
Syrian Refugees,
Social Benefits,
Basic Problems of
Refugees,
Public Services,

Starting with the beginning of civil war in Syria in the year 2011, millions of Syrians had to abandon their country. The number of Syrians who were obliged to immigrate to Turkey were announced as 3 million 500 thousand 66 people in April 2020. The Syrians who were forced immigration thanks to the war and those who left the country by taking the advantage of the war caused plenty of problems. Initially, the refugees who took refuge in Turkey when the immigration started were regarded as guest, but then their stay became permanent since the war took long. The refugees who were initially seen as guest started to live in the provinces that are close to border region. Although they did not have difficulty in the adaptation to the public partly due to legal regulations, they became the source of many problems such as accommodation, security, health, education, financial problems. This study aims to analyse national aids and public services offered to the Syrians in addition to basic problems of the refugees.

* Bu makale Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Dr. Öğr. Üyesi. Koray GÖKSAL danışmanlığında, İsmail GÜL tarafından hazırlanmakta olan aynı adlı tez çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır.

1. GİRİŞ

Siyasal, sosyal, demografik ve ekonomik açıdan ülkeleri ve halk kitlelerini doğrudan etkileyen göç olgusu toplumsal yapıda, ülke yönetimlerinde ve hatta uluslararası ilişkilerde önemli bir faktör haline gelmiştir. Kapsam ve etkisinin çok yönlü ve etkili olması nedeniyle hemen hemen tüm bilim dalları tarafından bir araştırma ve inceleme konusu olmuştur. Her araştırmacı içinde bulunduğu bilimsel alanın kapsamı, amaçları ve metotları kapsamında göç olgusunun belirli yönlerini incelemiştir. Bu kapsamsal, metotsal ve amaçsal farklılıklardan dolayı da göçün farklı unsur, özellik ve etkileri daha ön plana çıkararak o disipline özgü tanımlamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Buradan hareketle göç kavramı ile ilgili tüm disiplinlerce genel kabul görmüş, ortak bir tanım bulunmamaktadır. Ancak Gökburun'un (2019:565) da belirttiği üzere yapılan tanımların merkezinde "insan", "mekân" ve "zaman" unsurları bulunmaktadır. Disiplinlerarası ve kapsayıcı bir şekilde göç olgusu şu şekilde tanımlanabilir (Yılmaz vd., 2020:287);

"Muhtelif çekici ve/veya itici sebeplerden dolayı, insanların belirli bir zaman dilimi içerisinde, içinde buldukları yerleşim alanlarından bireysel ya da kitlesel olarak ayrılarak, iskân amacıyla, yer değişikliği olarak anlamlandırılacak (eski yerleşim alanından tamamen kopuk sayılabilecek) mesafedeki başka bir yerleşim alanına, kalıcı ya da yarı kalıcı olarak hareket etmeleri, yer değiştirmeleridir"

Göç, iradi ya da zorunlu sebeplere bağlı olarak gerçekleştirilen ve insanlık tarihi ile eşdeğer bir geçmişe sahip olan çok boyutlu bir eylemdir. Göç eylemi, geride bırakılan bölgenin sosyo-ekonomik yapısını etkilemesinin yanı sıra göç edilen yeni bölgenin de siyasal, toplumsal ve ekonomik yapısını etkilemektedir. Bu etkisi dolayısıyla da göç olgusu bir sonucu değil, süreci temsil etmektedir (Yılmaz vd., 2020:285).

Göç olgusu, tüm alt bileşenleri üzerinden ayrı ayrı ve bütüncül olarak incelenen karmaşık, çok yönlü, girift, güncel ve süreklilik arz eden bir yapıya sahip olması nedeniyle yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekte değerlendirilen sosyo-ekonomik ve siyasal bir boyuta sahiptir. Her ne kadar tüm yönlerinin ve etkilerinin en doğru bir şekilde ölçülebilmesi için en küçük bileşenin bile ayrı bir araştırma konusu yapılması söz konusu olsa da bir bütünün parçası olduğu göz ardı edilmeden bütüncül bir perspektifte ele alınması da gerekmektedir. Çünkü nedenleri ve etkileri çok boyutlu ve girift bir bütünlük oluşturmaktadır. Tunçer (2020:1), sahip olduğu çok yönlülüğü dolayısıyla göç olgusunu ve sürecini çözümlerken, göçün küresel ekonomi, uluslararası ilişkiler, sosyal politika, vd. alanla etkileşimlerinin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Doğal afetler, iklim değişiklikleri, siyasi çekişmeler, toplumsal olaylar, savaşlar, güvenlik sorunu, salgın hastalıklar, kamu hizmetlerindeki yetersizlikler, kıtlık, işsizlik ve diğer sosyo-ekonomik nedenlerin biri ya da birkaçının varlığı sonucunda insanlar bireysel ya da toplu olarak yaşadıkları yerlerden uzak veya yakın başka yerleşim alanlarına göç etmektedirler (Uysal ve Güler, 2020:219; İzci ve Geylani, 2020:87; Belli, 2020:175; Kaypak vd., 2017:1184). Söz konusu göç hareketinin geride bırakılan ve yeni yerleşilen coğrafi bölgeler özellikle de bu etkinin yoğun olarak yaşandığı kentler üzerindeki tüm etkilerinin ölçülmesi, ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri de esas alınarak kamu hizmetlerinin yeniden şekillendirilmesi ve etkin bir göç yönetiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Çünkü gerçekleşen göç dalgası özellikle yeni göç edilen kentler üzerinde anlık, beklenmedik ve köklü olumsuz etkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Göçün getirdiği olumsuz etkilerin azaltılması, kontrol altında tutulması ve etkin politikalar geliştirerek kamu hizmetlerinin etkin ve sürdürülebilir bir şekilde hayata geçirilebilmesi için gerçekleşen göçün başarılı bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir (Uzun, 2020:262). Göç yönetimi süreci, göç eden kişilerin ülkeye girişinden önce bazı hukuki düzenlemeler ve bu düzenlemelere bağlı uygulamaların hayata geçirilmesi ile başlamaktadır. Yine bir bütünlük içerisinde göç eden kişilerin ülkeye girişleri esnasında ve sonrasında ortaya çıkabilecek olası sorunlara karşı alınacak tedbirler, uygulamalar, kontrol ve denetimleri kapsamaktadır. Göçmenlerin temel ihtiyaçlarının karşılanması, hizmet akışının sağlanması, sosyal uyumun gerçekleştirilmesi ve yaşanan göçün her yönüyle kontrol altında tutulmasını göç yönetimi içerisinde değerlendirilmektedir (Kabakuşak, 2015:257). Göç yönetimi, başta güvenlik riski olmak üzere ortaya çıkabilecek ve çıkmış olan her türlü toplumsal, siyasal, ekonomik vd. sorunların en aza indirilebilmesi amacıyla idari ve siyasal mekanizmaların bir bütün olarak hayata geçirdiği bir kamusal ihtiyaç ve zorunluluktur (Örselli ve Babahanoğlu, 2016:2065).

Çalışmada Suriye'deki iç savaştan dolayı Türkiye'ye sığınan Suriyeliler odak alınmıştır. Suriye, içinde bulunduğu iç savaş nedeniyle göç hareketlerinin günümüzde en yoğun yaşandığı coğrafyalardan birisidir. Bu göç dalgasının en yoğun bir şekilde yönlendiği coğrafi bölge ise Türkiye'dir. Türkiye'nin sahip olduğu jeo-stratejik konumu, tarihsel birikimi ve içinde bulunduğu konjonktör nedeniyle araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Anadolu üzerine gerçekleştirilen göç hareketleri Osmanlı dönemi sonrasında daha kitlesel bir boyutta gerçekleşmeye başlamıştır. Özellikle 1929 yılındaki ekonomik buhranında etkisiyle göç olaylarında hızlı bir artış yaşanmıştır. Türkiye, bulunduğu coğrafi konum itibarıyla göçeden veya göç etmek zorunda kalanlar için önemli bir geçiş bölgesi olmuştur (TBMM, 2012). Bu artış 1960 yılından günümüze kadar devam eden bir süreci meydana getirmiştir. Özellikle doğudan batıya ulaşmak isteyen göçmenler ile Irak ve Suriye vatandaşları için direkt bir geçiş noktasına dönüşmüştür.

2. SURIYE'DE GERÇEKLEŞEN SİYASAL- TOPLUMSAL GELİŞMELER VE YAŞANILAN GÖÇ

Orta doğuda Arap Baharı adıyla başlayan, 2010 yılının son günlerinde işsizlik nedeniyle Tunuslu bir gencin kendini yakması ile alevlenen olayların sonucunda Tunus, Mısır, Libya ve Suriye başta olmak üzere Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerinde halk hareketleri başlatılmış ve birçok ülkede sonu yönetim değişikliği ve iç savaşa giden bir siyasal- askeri mücadele süreci başlamıştır. 2010 yılı sonunda yaşanan Tunus olaylarında muhalif hareketin başarı kazanması, Mısır'daki muhalifleri de cesaretlendirmiştir. Muhalif mücadeleler bu olay sonrasında Libya ve Yemen'de de devam ederek mevcut hükümetlerin iktidarına son vermiştir. Birden çok ülkede muhaliflerce elde edilen bu kazanımlar bölge ülkelerde de benzer olayların yaşanmasına katkı sağlamıştır. Bölgede yaşanan gelişmelerden cesaret alan Suriye'deki muhalifler de mevcut siyasi iktidara son vermek ve ülke yönetimi ile ilgili kazanımlar elde etmek amacıyla halk hareketleri başlatmışlardır. Küresel ölçekli gizli destekler ile bu halk hareketleri 2011 yılında giderek artan şiddetli tepkilere dönüşmüştür. Siyasi iktidar yaşanan gelişmeler karşısında sert önlemler almış ve katliam olarak nitelendirilecek orantısız bir güç kullanmıştır. Bu durum mevcut gerginliğin daha çok artmasına ve ülke içerisinde iç savaşa giden bir sürecin yaşanmasına neden olmuştur (Kutlu vd., 2020:110-113; Tamer, 2020:241-242; Yılmaz vd., 2020:290-291).

2011 yılında başlayan ve 2021 itibarıyla halen devam etmekte olan iç savaş sürecinde insanların can güvenliği, huzur ve asayiş ortadan kalkmıştır. Başta ekonomi, sağlık, eğitim, güvenlik, sosyal ve diğer kamu hizmetlerine erişim imkanı ortadan kalkmıştır. Ayrıca bu süreçte üçyüz elli bin kişi hayatını kaybetmiştir. Suriye nüfusunun üçte biri yaşadığı toprakları terkederek, büyük çoğunluğu Türkiye olmak üzere sınır ülkelerine göç etmek zorunda kalmışlardır (BBC Türkçe, 2018; Yılmaz, 2020:35). Ülkede yaşamaya devam eden nüfus da giderek azalmaktadır.

Suriye'de yaşanan olaylar Mısır, Yemen ve Libya gibi ülkelere göre çok daha uzun sürmüştür. Her ne kadar ilgili ülkelerde de halen olaylar tam olarak sonlanmamış ve demokratik bir hukuk devlet yönetimi tesis edilememiş olsa da mevcut yönetimlerin varlığı son bulmuş ve toplumsal olaylar Suriye'ye göre göreceli olarak çok daha düşük seviyelere indirgenmiştir. Suriye'de mevcut siyasal iktidar varlığını halen daha devam ettirmektedir. İlgili devletler arasında yaşanan gelecek kaygısı ve çıkar çatışması nedeniyle mevcut tablo olumlu anlamda bir gelişmeye sahne olmamaktadır. Ülke toprakları küresel güçlerin bir satranç tahtası haline dönüşmüştür.

BM (Birleşmiş Milletler) nezdinde alınan kararlar genellikle Çin ve Rusya tarafından veto edilmektedir. Rusya ülke sınırları içinde askeri birlikler tesis ederek, mevcut siyasi iktidar yanında yer almaktadır. ABD ise hükümet karşıtı terör örgütleri ile DEAŞ'a karşı mücadele etme bahanesi ile özellikle ülkenin kuzey kesimlerinde birlikte hareket etmektedir. Bu birliktelik doğrudan doğruya Türkiye'nin güvenliğine karşı bir tehdit ve mücadele unsuru taşımaktadır. ABD ve Rusya'nın karşı hamleleri ile İran ve Türkiye'nin sınır güvenlikleri nedeniyle dâhil oldukları bölgesel gelişmeler üzerinde diğer Avrupa ve bölge devletlerinin de belirli düzeylerde katılımları söz konusudur. Bu nedenle küresel bir uzlaşma olmadan mevcut savaşın son bulması olası olarak görünmemektedir.

Suriye'de 1971 yılı itibarıyla Esad/Esed ailesi ülke yönetimini elinde bulundurmaktadır. 1971 yılında ülke yönetimine geçen Hafız Esad, bu görevi vefat ettiği 2000 yılına kadar sürdürmüştür. Sonrasında ise yerine oğlu Beşar Esad devlet başkanı olmuştur. 50 yıllık Esad ailesi rejimi ülkenin modern devletlere eşdeğer bir demokrasi kültürüne ve yaşantısına sahip olunması konusunda başarılı olamamıştır. Ancak uygulanan tüm baskılara rağmen ülke içerisindeki halk desteği giderek azalmaktadır. Özellikle 2010 yılında başlayan Arap Baharı ülke içi muhalefeti çok daha etkin hale getirmiştir. Bu nedenle Esad yönetimi demokratikleşme konusunda az da olsa bazı adımlar atmaya başlamıştır. Örneğin bu dönemde yeni anayasa hazırlanarak halk oylaması ile kabul edilmiştir. Siyasi iktidarın içerisinde yer aldığı ve Arap dünyasının genelinde etkin bir güce sahip olan Baas Partisine karşı 2012 yılında yeni partiler kurularak çok partili döneme geçilmiştir (Ülger, 1995:105-115). Ancak ülkede varolan iç savaş demokratik bir toplum ve devlet yapısının oluşmasına engel teşkil etmektedir.

Çok partili döneme geçilmesine rağmen, Beşar Esad iktidarının devam etmesi muhalifleri memnun etmemiştir. Bu süreçte Suriye – Türkiye ilişkilerinde de önce gerileme, sonrasında ise kopma yaşanmıştır. İkili ilişkilerin kopmasıyla Türkiye muhalifleri destekleyerek, Suriye Ulusal Konseyi adı altında onları birleştirmek istemiştir. Muhalif unsurların zamanla “Özgür Suriye Ordusu” çatısı altında önemli ölçüde birleşik bir askeri güç oluşturmuşlardır. Bu durum ülkede olan iç savaşın şiddetinin artmasına katkı sağlamıştır. Yaşanan çatışmalar da bölgedeki halkın topraklarından koparak daha çok göçü tercih etmelerine neden olmuştur. Bu kapsamda net sayı konusunda belirsizlikler olmakla birlikte Türkiye 3 milyon 585 bin 198 Suriyeliye ev sahipliği yapmıştır. Bu rakam bazı tedbirlere başvurulmuş olmasına rağmen artmaya devam etmektedir. Türkiye’ye göç eden kişi sayısı civarı diğer bir kesim de Ürdün, Lübnan, Kuzey Irak ve diğer Arap ülkelerine göç etmişlerdir (Mülteciler Derneği, 2019).

Yaşanan göçler başta kentler olmak üzere ülkelerin demografik yapılarına, sosyo-kültürel yaşantılarına, ekonomik faaliyetlerine, kamu hizmetleri sunum türleri ve içeriklerine doğrudan ve genellikle olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bu olumsuzlukları en alt seviyelere çekmek ve bazı olumlu sonuçlarının etkilerini arttırmak amacıyla ülkeler stratejik göç yönetimi politikaları geliştirmek ve bu doğrultuda uygulamaları hayata geçirmek zorundadırlar. Türkiye’de bu bağlamda ülkesel menfaatleri doğrultusunda hareket ederek muhtelif uygulamaları göç yönetimi çerçevesinde hayata geçirmiştir. Ancak hayata geçirilen uygulamaların kapsamı ve etkisi ilgili kimselerin hukuki statülerine göre farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin koruma altındaki bir Suriyeli ile Afganistan’dan göç etmiş bir mültecinin içinde bulunduğu şartlar ve sahip oldukları hak ve imkanlar farklılık göstermektedir. Buradan hareketle göç edenleri sahip oldukları hukuki statülere göre alt türlere/gruplara ayırarak arasındaki benzerlik ve farklılıkların belirtilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

3. KAVRAMSAL AÇIDAN GÖÇ EDENLER VE ALT TÜRLERİ

Göç eden kişiler farklı zamanlarda ve farklı amaçlar ile bu eylemlerini gerçekleştirdikleri için bu kişilere olan yaklaşım ve hukuki kabulde de farklılıklar söz konusu olmaktadır. Bu sebeple de muhtelif sebepler ile süreli ya da süresiz olarak ülkeye dışarıdan göç eden kişiler hukuki anlamda farklı adlar (*yabancı, mülteciler, sığınmacılar, göçmenler, geçici koruma altında olanlar, vatansız kişiler, ülkesine geri dönenler, kendi ülkesi içinde yerinden edinmiş olanlar, misafirler, muhacirler, vb.*) altında tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalar göç eden kişilerin hukuki varlıklarını ve haklarını doğrudan doğruya etkilemektedir. Farklı dönemlerde ve farklı gelişmelere bağlı olarak mevzuatta yapılan düzenlemeler ile bu kavramlar ve içeriklerinde zamanla değişimler yaşanabilmektedir. Bu nedenle de sosyal yaşamda ve akademik yazında kavram karışıklıkları ortaya çıkabilmektedir. Birbirine çok yakın olan ve zaman zaman birbiri yerine kullanıldıkları görülen bu kavramların tanımlanarak çerçevesinin çizilmesi, bu kargaşanın ortadan kalkmasına katkı sağlayacaktır.

1982 yılında Cenevre Konferansı devletler hukuku konulu oturumda gündeme gelen “*yabancı*” kavramı en kısa şekliyle, bulunduğu ülke ile vatandaşlık bağı bulunmayan, başka milletten olan kişi şeklinde tanımlanmaktadır. Yabancı kavramı “*Herhangi bir ülkenin vatandaşı olmayan kişiler bulunduğu ülkeye göre yabancı tanımı ile ifade edilir*” (Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, 2014). *Yabancı*; 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa (md.3/d) göre “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi(ler)*”, olarak tanımlanmaktadır.

Osmanlı Devleti döneminde genellikle Balkanlar ve Asya üzerinden gelen Müslüman göçmenlere “*muhacir*”; diğer coğrafyalardan göç eden Müslümanlara “*misafir*” ve gayrimüslümlere de “*yabancı*” tanımlaması yapıldı (Kaiser ve Kaya, 2016:38). Günümüzde de buna benzer sosyolojik bir tanımlamanın halk arasında genel kabul gördüğüne şahit olunmaktadır. Günümüz Türkiye’inde muhacir kavramı ağırlıklı olarak Bulgaristan’dan gelmiş olan Müslüman-Türk göçmenler için kullanılmaktadır. Yabancı kavramı ise benzer bir kapsamda kullanılmaktadır.

Misafir kavramı daha çok “*misafir göçmen*” şeklinde “*herhangi bir uluslararası statü almadan ülkesine geri dönmesi beklenen göçmenler*” için kullanılmaktadır (Bimay ve Kaypak, 2020:142). 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu metninde “*vatansız*” kavramına yer verilmeyle birlikte, bu kavramın doğrudan bir tanımı yapılmamaktadır. Çelikel ve Gelgel (2009:18) göre *vatansızlar*; ülke sınırları içerisinde o ülkenin yasaları ve herhangi bir ülke tarafından da kabul edilmeyen kişilerdir.

Göçmen (muhacir); sözcüğünün uluslararası literatürde yapılmış tek bir hukuki tanımı yoktur. Göçmenler, genel olarak bir yerden sosyal ve ekonomik sebeplerle ayrılarak başka bir yere ya da ülkeye hareket eden kişi(ler) olarak tanımlanmaktadır (Papademetriou, 1997:21). Bu yer değişikliği hareketinde “*gönüllü olarak ayrılma*” söz konusudur. Hayatta kalma mücadelesi, insan fitratının bir parçasını oluşturmaktadır. Bu sebeple

huzur ve refah verecek yerlerin arayışı ile kişilerin bireysel ve toplu olarak doğduğu yerlerden göç etmeye yönlendirmektedir (Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, 2014). 5542 sayılı İskân Kanunu'na (md.3/d) göre “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlar...*” göçmen sayılmaktadır. Bu grupta yer alan kişiler kamu düzeni ve milli güvenlik açısından kabul edilme niteliklerine sahipseler Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçebilmektedirler (5901 sayılı Kanun, md.12/c).

Mülteciler; dini, milliyeti, ırkı fark etmeksizin belli bir topluma veya ve zarar göreceği korkusu, endişesi taşıyan bu nedenlerle ülkesinden ayrılan ve ayrılmak zorunda bırakılan veya ülkesine dönmek istemeyen sığındığı ve iltica ettiği ülke tarafından kaygı, korku ve endişeleri haklı bulunan kişi veya kişilerdir (Cenevre Sözleşmesi, md.1/A). Türkiye, Cenevre Sözleşmesini “*coğrafi sınırlama şerhi*” koyarak imzalamıştır. Şerhe göre mültecilik hakkı coğrafi açıdan “Avrupa” ülkeleri ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla Avrupa dışından gelenler mülteci olarak değerlendirilememektedir (Ekşi, 2009:5; Babaoğlu ve Kocaoğlu, 2017:91).

Sığınmacılar; mültecilik için başvuruda bulunmuş, ancak başvurusu henüz olumlu olarak sonuçlanmamış kişiler için kullanılmaktadır. Sığınmacılar açısından en önemli koruma geri göndermeme ilkesidir. Ülkemiz mevzuatında sığınmacı statüsü öngörülmemiştir. Onun yerine “şartlı mülteci” kavramı kullanılmaktadır (Babaoğlu ve Kocaoğlu, 2017:91). Sığınmacılar, mülteciler gibi özel yasa ve koruma uygulanmayan yasa arayan kişiler olmakla beraber Birleşmiş Milletler kurulunda da gündeme gelmiş olmasına rağmen herhangi bir gelişme göstermemiştir. Zorunlu göç sınıflandırılmasında yorumlanan sığınmacılık ve mültecilik, insanları, birtakım nedenlerle yurtlarında gördükleri baskı sebebiyle, ülkelerinden ayrılmasına sebep olan durumdur. Mültecilerin ve sığınmacıların öncelikli gayeleri canlarına yönelik bir tehdit unsurunun teşkil etmediği güvenli bir alanda hayatlarını idame ettirmek amacını gütmektedir (Buz, 2004:7).

Geçici Koruma Altına Alınma statüsü tanımı Avrupa’da ilk defa Sovyetler Birliğinin parçalanması döneminde kullanılmıştır. Avrupa’nın tarihte karşılaşmış olduğu ilk kitlesel göç hareketleri Sırbistan’da meydana gelen savaş sonrasında o bölgede baskı, katliam ve ölümden kaçarak Avrupa ülkelerinin sınırlarına dayanan insanlar olmuştur. Avrupa devletlerinin bu kitlesel göçe çözüm bulabilmek için birtakım düzenlemeler içerisinde bulunmuş olsalar da kitleler halinde kapılarına dayanan insanların yasal durumlarının teker teker incelenmesinin mümkün olmadığı sonucunda sınırlarına dayanan bu kitlesel göçlere kapıları açmak zorunda kalmışlardır. 1992’de Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyetinin dağılmasından sonra milletlerarası hukuki alanda geçici koruma kavramının, kazandırmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda Avrupa devletleri kanun ve kuralları düzenleyen bir antlaşma içerisine girerek yönerge çıkarmak zorunda kalmışlardır (Ekşi, 2006 :163).

Türkiye’de mevzuat hükmü olarak “geçici koruma” ilk defa “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*” ile kullanılmıştır. Suriye’deki iç savaştan dolayı canlarını kurtarmak için, ülkelerinden kaçan ve Türkiye’nin kapısına dayanan milyonlarca Suriyelinin durumlarını düzenlemek için söz konusu kanunun 91. maddesinde “geçici koruma” statüsü hukuki olarak düzenlenmiştir.

Türkiye, kabul ettiği “Cenevre Sözleşmesi” ile yürürlüğe koyduğu “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ve bu kanuna bağlı olarak çıkarılan “Geçici Koruma Yönetmeliği” hükümlerine bağlı olarak Suriyelilere geçici kimlik kartı vermiştir. Kimlik kartları ile sağlanan koruma statüsü ile kendilerine sosyal hizmet, sağlık, eğitim ve adli yardım hizmetlerine erişim imkânı verilmektedir. Ancak Türkiye tarafından verilen bu “geçici koruma statüsü”, uluslararası düzeyde tanımlanan ve tanınan bir “mülteci” statüsü ya da vatandaşlık hakkı sağlamamaktadır (ORSAM, 2016:4; Babaoğlu ve Kocaoğlu, 2017:92).

Türkiye’nin kabul ettiği uluslararası antlaşmalar ve yürürlüğe koyduğu mevzuat hükümleri ile sosyal ve siyasal gelenekleri sonucunda “göç edenler” ile ilgili ortaya konmuş muhtelif terimlerin neler olduğu, bu kavramların içeriklerinin nelere karşılık geldiğine değinilmiştir. Bu bağlamda “yabancı”, “muhacir (göçmen)”, “misafir”, “vatansız”, “mülteci”, “sığınmacı” ve “koruma altına alınan” kişiler ana hatları ile tanımlanmıştır. Ancak bu tanımlamaya dayanak teşkil eden ulusal ve uluslararası düzeydeki mevzuat hükümlerine de genel olarak işaret edilmesinde, konunun daha iyi anlaşılması açısından yarar olduğu düşünülmektedir.

4. YABANCILARA YÖNELİK ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZEYDEKİ DÜZENLEMELER

Türkiye dışından muhtelif sebepler ile ülkelerini terk ederek Türkiye’ye geçici ya da sürekli olarak ikamet etme amacıyla göç etmiş kişiler ile ilgili genel düzenlemeler ve bu hususta esas alınacak temel ilkeler bazı uluslararası antlaşmalar ve iç hukuk normları ile hüküm altına alınmıştır. Konunun daha iyi anlaşılması açısından öncelikle uluslararası antlaşmalar, sonrasında ise Türkiye tarafından yürürlüğe konulan ulusal mevzuat hükümleri genel olarak tanımlanacaktır.

4.1. Göç Edenlerle İlgili Uluslararası Düzeydeki Sözleşmeler

İkinci dünya savaşı bitmesinden sonra ülkelerini terk eden insanlara yönelik olarak BM bu soruna geçici değil, köklü bir çözüm bulmak için 1951 tarihinde “*Mültecilerin Hukuki Durumu Hakkında Sözleşme*” düzenlemiştir. Sözleşmeye içerisinde “sığınma hakkı”, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 14. maddesinde yer alan “*Herkesin zulüm karşısında sığınma hakkı vardır*”, ifadesine uygun olarak hüküm altına alınmıştır. Mültecilerin hakları Cenevre Sözleşmesinde tanımlanmıştır. Türkiye bu sözleşmeyi 1961 yılında şerh koyarak imzalamıştır.

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinde (md.1/A[2]) “mülteci” statüsü kapsam olarak ortaya konulmuştur. Bu madde hükmüne göre mülteci; “*ırkı, inancı, tabiatı, belli bir kitlesel topluluğa bağlılığı veya politik fikirleri nedeniyle eziyet göreceği konusundaki tehlike nedeniyle, haklı sebeplere dayanarak korkan ve bu korkudan dolayı ülkesine dönemeyen veya sözü edilen korkudan dolayı ülkesine geri gitmek istemeyen kişi(ler)*”, olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla bu kapsamdaki herkes mülteci kabul edilerek, kendisine mültecilik statüsü ile ilgili hükümler uygulanacaktır.

Ülkelerin uluslararası korumaya ait kendi yasa ve tüzüklerinde daha geniş tanımları kabul etmelerine engel olmamakla beraber 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, mülteciler ile ilgili bazı temel ölçüt ve ilkeleri belirlemiştir. Sözleşmeyi imzalayan taraf ülkelerin kendi iç hukuk hükümlerinde bağlayıcı bir hüküm bulunmaması durumunda, sözleşme kapsamında yer almayan durum ve kişilerin mülteci sıfatı adı altında uluslararası korumaya alınması söz konusu değildir. Örneğin küresel iklimleme, çevre veya diğer tabii afetlere maruz kalmış göçmenlerin mülteci statüsü için müracaat etmeleri mümkün görülmemektedir. Ayrıca mülteci statüsünün kişisel olması bakımından uluslararası yasalarda toplu halde mülteci statüsü kazanma durumu da imkân dahilinde değildir. Mülteci sıfatıyla müracaat eden her bir bireyin durumu, sözleşmeye taraf olan ev sahibi 18 devlet tarafından ayrı ayrı bireysel değerlendirme sürecine tabi tutulmaktadır.

1954 yılında “*Vatansızların Hukuki Durumu Hakkındaki Sözleşme*” imzalanmıştır. Bu sözleşmenin imzalanmasındaki asıl amaç, ikinci dünya savaşı sonrasında Sovyetler Birliğinden kaçan insanlardır. 1954 yılında imzalanan sözleşmenin genel maddeleri Cenevre sözleşmesiyle aynı özellikleri taşımaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 97 sayılı ve 143 sayılı “*Göçmen İşçiler Hakkındaki Sözleşmeler*” olup, göçmenleri sosyal hayatta güvence altına almayı amaçlamıştır. Sözleşme ile göçmenlerin eşit çalışma haklarına ve eşit sendika üyeliklerine sahip olmaları güvence altına alınmıştır.

4.2. Göç Edenlerle İlgili Ulusal Düzeydeki Sözleşmeler

Türkiye’de sığınmacılar ve mültecilerle ilgili olarak yapılan ilk hukuki düzenleme 14 Haziran 1934 tarihinde yürürlüğe giren 2733 sayılı mülga İskân Kanunudur. Kanun, temelde göçmenlere yönelik düzenlemeleri içermekle birlikte, zorunluluktan dolayı sığınanları nitelendirmektedir. Bu kanuna 2006 ve 2009 yıllarında yeni düzenlemeler eklenmiştir.

1950 yılında 5683 sayılı “*Yabancıların Türkiye’de Seyahat ve İkametleri hakkında kanun*” yürürlüğe girmiştir. Kanunda yabancılar ve mültecilerin eşit olduğu hüküm altına alınmıştır. Kanun metninde 1999 ve 2003 yıllarında değişiklikler yapılmıştır. Yine Avrupa Birliği müzareke süreci kapsamında 2008 ve 2013 yıllarında kanunun bazı hükümleri revize edilmiştir.

1961 Anayasasında yabancıların çalışma hürriyeti net olarak açıklanmamıştır. Ancak anayasanın üçüncü bölümünde yer alan “*çalışma hakkı/ödevi*” ile ilgili hükmünde (md.40) “*Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir*”, ifadesine yer verilmiştir. 1994 yılında “*İltica ve Sığınma Yönetmeliği*” yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmelikte daha önce de belirtildiği üzere mülteci tanımı “Avrupa” ile sınırlandırılmıştır. İlgili yönetmelik metni mülteci kavramını;

“Avrupa’da ortaya çıkan olaylar nedeniyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı...”,

olarak tanımlamıştır. Buradan hareketle yönetmelik yalnızca Avrupa’da ortaya çıkan olaylardan dolayı ülkesinden ayrılmak durumunda kalanları mülteci olarak kabul etmiştir. 2003 tarihinde 4817 sayılı “*Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun*” yürürlüğe girmiştir. Kanun, Türkiye’de bağımlı veya

bağımsız olarak çalışılmaya başlanılmadan önce sahip olunması gereken özellikler ve bazı özel durumlar ile bu hususta uygulanacak usul ve esasları ortaya koymuştur.

2013 tarihinde 6458 sayılı “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*” yürürlüğe girmiştir. İlgili kanuna göre Türkiye giren Yabancıların girişleri, kalışları veya çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden Yabancıların koruma statüsünde uygulanması İçişleri Bakanlığı sorumluluğuna bırakılmıştır. Bu konuda Bakanlığına bağlı “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü” yetkili kılınmıştır. Bu kanun, Suriyeli sığınmacıların hukuki statüsünü tanımlamaktadır. Kanun ile milletlerarası hukukta da varolan “geri göndermeme” ilkesi benimsenmiş ve “şartlı mültecilik” statüsü düzenlenmiştir. Bu kapsamda zulme uğrayan ya da zulme uğrama tehlikesi bulunan sığınmacılar en yakın valiliklere başvuruda bulunarak “şartlı mülteci” statüsü elde edebilmektedirler. Şartlı mülteciliğe razı olan kişi veya sığınmacıya uyrukluğa geçmesi durumunda farklı bir imtiyaz tanınmayacağı hüküm altına alınmıştır. Türk vatandaşı olmak isteyen şartlı mülteciler de diğer yabancılar gibi 5901 sayılı kanun kapsamında değerlendirilmektedir. Bu bağlamda vatandaşlık talebi için beş yıl aralıksız olarak Türkiye’de yasal bir ikametgâha sahip olunması ya da üç senedir bir Türk vatandaşıyla medeni kanun hükümleri kapsamında evli olunması gerekmektedir.

1994 tarihli İltica ve Sığınma Yönetmeliğine göre, mülteci tanımına uyan, ancak Avrupa ülkeleri dışında ortaya çıkan olaylar nedeniyle gelenler “sığınmacı” olarak nitelendirilmiştir. YUKK, 1994 tarihli İltica ve Sığınma Yönetmeliği’ndeki sığınmacı statüsünün yerine, şartlı mülteci statüsüne yer vermiştir. Belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri dolayısıyla zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğundan dolayı vatandaşı olduğu ülkenin dışında olan ve bu ülkenin korumasından yarar elde edemeyen ya da söz konusu korku sebebiyle yararlanmak istemeyen yabancı veya buna benzer olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin sınırı dışında bulunan, oraya dönmeyen veya dönemeyen ya da mevcut olan korku ve kaygıları sebebiyle dönmek istemeyen kişiler “vatansız” statüsü belirleme işleminden sonra “şartlı mülteci” statüsünü almaktadırlar. Başka bir ülkeye yerleşinceye kadar da Türkiye’de bulunmalarına izin verilmektedir (Mülga İltica ve Sığınma Yönetmeliği, 1994).

2014 yılına kadar ülkeye göç eden Suriyeliler ile ilgili bazı hukuki düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen, bu tarihte yürürlüğe konulan Geçici Koruma Yönetmeliği’ne kadar Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statüsü hakkında herhangi bir hukuki düzenleme yapılmamıştır. Bu kimseler hükümet kararları doğrultusunda varlıklarını devam ettirmişlerdir. Söz konusu yönetmelik hükümleri ile Suriyeli sığınmacılar için açık bir tarif yapılmıştır. İlgili yönetmelik ile Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların mevcut yasal durumları çok yönlü olarak ele alınmış ve elde ettikleri haklar ile hukuki sorumlulukları düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin amacı (md.1); vatanlarından birtakım nedenlerle terk edilmeye mecbur bırakılmış, terk ettiği vatanına geri gidemeyen, ivedi ve geçici koruma maksadıyla toplumsal olarak ülke sınırlarına gelen yabancı kişilerden 6458 sayılı Kanun (md.91) kapsamında, milletlerarası koruma isteği doğrultusunda, bu haktan ferdi olarak yararlanmak isteyenlerle ilgili yapılacak işlemlerin usul ve esaslarının belirlenmesi olarak ifade edilmiştir. Bu bireylerin Türkiye’ye kabulü, ülke sınırları içerisindeki ikametleri, hak ve sorumlulukları ile Türkiye’den ayrılma durumunda yapılacak işlemler yönetmelik ile ortaya konulmuştur. Yine toplumsal hareketlere binayen alınacak tedbirler ile ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki iş birliği konularında uygulanacak usul ve esaslara da yer verilmiştir. Yönetmeliğin ikinci maddesinde geçici koruma şu şekilde ifade edilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014);

“Vatanını terketmeye mecbur bırakılmış, terkettiği vatanına geri gidemeyen, acil ve geçici koruma bulmak maksadıyla toplumsal olarak veya bu toplumsal akın döneminde ferdi olarak hudutlarımıza gelen veya hudutlarımızdan çıkan ve uluslararası koruma isteği ferdi olarak dikkate alınmayan yabancılara sağlanan koruma”,

Mülteci, sığınmacı ve şartlı mülteci gibi hukuki statüler ile bu statülerin hukuki dayanağı olan ulusal ve uluslararası mevzuat hükümlerinin temel düzeyde de olsa ortaya konması Türkiye’de bulunan Suriyelilerinin bunların hangisi ya da hangileri ile ilişkilendirilebileceğinin bilinmesi onların yaşam koşullarını, hukuki haklarını, sorumluluklarını ve statülerini daha iyi anlamak açısından önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda Suriyelilere bazı haklar tanınırken, onlara birtakım sorumluluklar da yüklenmiştir. Bununla birlikte karşılıklı ilkesi gereği devlet olarak Türkiye’nin de bu halk kitlesi üzerinde bazı sorumluluk, yetki ve görevleri de bulunmaktadır. Türkiye bu bağlamda Suriyeliler için barınma, güvenlik, sağlık ve eğitim başta olmak üzere birçok sorumluluğunu yerine getirmektedir. Bu kapsamdaki kişilere muhtelif tür ve içerikte sosyo-ekonomik yardımlarda bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de bulunan Suriyelilerin mevcut durumunun ve Türkiye’nin kendilerine sunduğu yardımların genel çerçevede sunulması çalışmanın amacı ve kapsamı açısından yararlı olacaktır.

5. SURIYELİ SİĞİNMACILARIN GENEL DURUMU VE YAPILAN YARDIMLAR

Suriyeliler tarafından Türkiye'ye gerçekleştirilen göç dalgaları ile Türkiye'nin demografik yapısı, sosyal yaşam şekli, ekonomik ilişkileri, kamu hizmetlerinin sunum şekli ve kapsamı ile ilgili ciddi değişim ve dönüşümler meydana gelmiştir. Ortaya çıkan yeni toplumsal ve ekonomik yapı hükümet yetkilileri, STK'lar ve bazı toplumsal gruplar tarafından savunulmasına ve bu konuda iyimser bir yaklaşım sergilenmesi hususunda telkinlerde bulunulmasına rağmen, halkın ağırlıklı kesimi tarafından kabul görmemiştir.

Suriyeliler ile ilgili komşuluk, tarihsel akrabalık, ihtiyaç sahibi olanlara yardım etme kültürü, dayanışma, empati kurma, vb. değerler üzerinden telkinlerde bulunularak ortaya çıkan yeni durum ile ilgili halkın adaptasyon ve uyum sürecini arttırmaya yönelik etkinlikler ve uygulamalar hayata geçirilmiştir. Hatta daha ucuz iş gücü, ek insan kaynakları, yeni finansal kaynaklar edinme, çok kültürlülük, artan iç tüketici pazarı, vb. söylemlerle de toplumsal uyum ve normalleşme sürecine katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Sosyal medya, görsel medya, STK'lar, kanaat önderleri, vd. araçlar ile de etki düzeyi artırılmaya çalışılmıştır. Ancak sosyo-ekonomik açıdan ciddi sorunlar ile mücadele etmek durumunda olan orta ve alt gelir grubuna mensup olan ve ülke nüfusunun çoğunluğunu oluşturan halk kitlesi Suriyelilerin ülke ekonomisine getirdiği ağır yük nedeniyle daha zor şartlarda yaşam sürmek zorunda kalmışlardır. Yapılan bazı uygulamaların amacından uzak bir şekilde, ölçsüz ve adaletsiz bir şekilde gerçekleştirilmesi de yaşanan sürece olumsuz etki etmiştir. Örneğin Suriyelilerin hastanelerde normal vatandaşlar ile eşit olmaktan öte, öncelikli ve ücretsiz olarak sağlık yardımlarından yararlanmaları, basit kontrollerde bile sıra beklememeleri ülke halkı nezdinde olumsuz tepkilere neden olmuştur. Bu gibi uygulamalar ile gerçekte var olmayan ya da olduğu zannedilen diğer uygulama söylentileri de mevcut gerginliğin artmasına olumsuz bir katkı sağlamıştır. Ayrıca işveren için daha düşük düzeyde işgücü imkânının varlığı, zaten geçim sıkıntısı çeken işçi kesiminin gelirinin azalmasına hatta kısmı ya da uzun süreli işsiz kalmasına neden olabilmektedir. Açıklanan nedenlerle ile Suriyeliler ile Türk halkı arasında istenilen uyum, kaynaşma ve dayanışma süreci istenilen ölçüde gerçekleştirilememiştir. Hatta yer yer toplumsal kavgalara ve şiddet olaylarına da dönüşebilmiştir.

Türk halkı nezdinde mevcut olan ve Suriyeliler ile de ilişkilendirilen sosyo-ekonomik sorunlar, güvenlik ve gelecek kaygıları iki halk kitlesi arasında asgari bir uyum ve adaptasyon sorunu ortaya çıkarmıştır. Kültürel farklılıklar, dil sorunu, yaşam şekli, vd. farklılıklar da bu uyumsuzluğun derecesinin artmasına olumsuz katkılar sağlamıştır. Netice itibarıyla mevcut toplumsal ve ekonomik tablo her iki kesim üzerinde de olumsuz etkilerin yaşanmasına neden olmaktadır. Özellikle kendilerine yönelik olumsuz düşünce ve yaklaşımın her geçen gün daha da çok arttığı Suriyeliler, mevcut yetersiz şartların da etkisi ile olağan sayılabilecek yaşam standartlarına genel anlamda ulaşamamışlardır.

Türkiye Uluslararası sözleşmeler gereğince Avrupa ülkelerinden gelen göçmenlere "mülteci" statüsü; Irak ve Suriye'den gelenlere ise "şartlı mülteci" statüsü vermektedir. Bu nedenle Suriyeliler, uluslararası hukuka dayanan bazı koruyucu önlemlerin dışında kalmaktadırlar. Bunun sonucu olarak başta çalışma, güvenlik, barınma, gıda ve ekonomik sorunlar olmak üzere birçok sorun kendisini daha çok hissettirmektedir. Farklı bir ülkede yaşam sürme zorunluluğu, dil bilmeme, toplumsal uyumsuzluk, yaşanan iç savaş travması, göreceli güvenlik ve gelecek kaygısı ile sağlık, eğitim, gıda, barınma, vd. kamu hizmetlerinden optimal düzeyde yararlanamama durumları nedeniyle olağan bir yaşam sürdürebilmeye oldukça zorlanmaktadır. Bu dezavantajlı durumların giderilmesi ve olağan bir yaşam standartlarına kavuşabilmeleri için ulusal ve uluslararası nitelikte doğrudan ve dolaylı olarak yapılacak yardım ve desteklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Yapılacak yardım ve desteklerin ihtiyaçlara en etkin ve verimli bir şekilde karşılık gelmesi açısından sağlıklı bir göç politikası, planlaması ve yönetimi ile gerçekleştirilebileceği göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda Suriyelilerin ülke içerisindeki dağılımları, yaşadıkları kitlesel ve bireysel sorunlar, ihtiyaçlarının türü, ölçütü ve kapsamı ile yapılacak yardım kanalları, miktarı, türleri, öncelikleri, vb. hususlar doğru bir şekilde tespit edilmelidir. Bu planlama merkezi idare, yerel yönetimler ve STK'lar ile birlikte koordineli bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

Aslan ve Tekin (2017:428)'e göre, mültecilere yönelik hizmet sunumuna ve sorunların çözümüne yönelik faaliyetlere ilişkin mevzuat yetersizliği mevcuttur. Gelişen olaylara ve yeni durumlara göre mevzuatta bazı güncellemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin yerel yönetimlerin mültecilere yönelik daha etkin bir hizmet sunumu için, yorum veya kıyas yöntemiyle değil, yetki ve sorumluluklarının çerçevesinin kanunda açıkça düzenlenmesi gerekmektedir.

Türkiye'deki kayıt altında bulunan Suriyelilerin 1 milyon 930 bin 981'isinin erkeklerden ve 1 milyon 654 bin 217'sinin de kadınlardan oluştuğu açıklanmıştır. Suriyelilerin Türkiye sınırları içerisinde en çok yaşadığı şehir

İstanbul'dur. İstanbul'da 560000 Suriyeli yaşadığı kayıt altına alınmıştır. İstanbul'u 474000 kişiyle Şanlıurfa, 443000 kişiyle Hatay ve 383000 kişiyle Gaziantep illeri takip etmektedir. Toplam sayının yanı sıra Suriyelilerin oluşturdukları nüfus yoğunlukları da bazı illerin demografik yapısı üzerinde önemli değişikliklere neden olduğu görülmektedir. Örneğin 130000 yerli nüfusa sahip olan Kilis'te 130000 de Suriyeliler yaşamaktadır (Mülteciler Derneği, 2019). Yani kentte Türk nüfus kadar Suriyeli nüfus ta bulunmaktadır. Bu haliyle Kilis kentinin demografik yapısının değişime uğramasından ziyade yeniden şekillendiğini kabul etmek daha gerçekçi olacaktır. Benzer tablolar ülke genelinde yerel olarak, farklı düzeylerde kendisini göstermektedirler. Örneğin Adana ilinde her 10 kişiden birisinin Suriyeli olduğu (Aydın, 2020:195) ve yine birçok kentte sadece Suriyelilerden oluşan ya da Suriyelilerin ağırlıklı hâkimiyet alanında bulunan yerleşim alanları ortaya çıktığı görülmektedir (Demirkanoglu ve Erat 2020: 320-321). Göçmenlerin kentlerde toplu bir şekilde yerleşme eğiliminde olmalarını “toplumsal açıdan” topluluk destekleri, akrabalık/hemşehricilik dayanışmaları, etnik mallara ve yiyeceklere daha fazla ulaşılabilirlik, sosyal çevre ile daha etkin iletişim kurabilme gibi nedenlere bağlamaktadırlar.

Türkiye, iç savaş ile birlikte ülkesine gerçekleşen göç dalgalarında önleyici bir uygulamada bulunmamış, kapılarını sığınmacı giriş – çıkışına açık tutmuştur. Ülkeye iltica eden Suriyelilerin bazıları kayıt altında iken, önemli bir kesiminin de kayıt altında olmadan kaçak bir yaşam sürdüğü bilinmektedir. Türkiye ülke olarak tarihsel ortak geçmişe sahip olduğu komşularına yardım eli uzatarak yanlarında olmayı tercih etmiştir. Bu bağlamda önemli yardım ve desteklerde bulunmuştur. Ancak bu yardım ve destekler karşılıksız bir mali yüke neden olduğu için uluslararası kuruluşlar ve göçten etkilenen ya da olası olarak etkilenecek olan devletlerin de bu mali yüke ortak olmaları gerekmektedir. Örneğin Türkiye bu göçmenleri ülke sınırları içerisinde tutarak özellikle Avrupa'ya kontrolsüz bir göç yaşanmasını önüne geçmektedir. Bu politik yaklaşımın Türkiye'nin kendi halkı ve ekonomik yapısı üzerindeki faturası oldukça ağır olmuştur. Dolayısıyla Suriyelilerin barınma, güvenlik, eğitim, sağlık, ekonomik, vd. alanlardaki yükü sadece komşuluk ve uzak akrabalık yaklaşımları içerisinde ve ulusal ölçekte değerlendirilebilecek kadar basit ve genel değildir. Ortaya çıkan sosyo-ekonomik ve siyasi yükün uluslararası düzeyde adaletli bir şekilde paylaşılması gerekmektedir. Bu paylaşım bölgenin sadece yer altı zenginliklerine göz dikmiş olan küresel güçlerin, mevcut sorununun çözümü için daha çok istek duymasına ve bu yönde adım atmasına da katkı sağlayacaktır.

Türkiye, savaşın başlamasıyla birlikte Suriyelilere 40 milyar dolar yardım yapmıştır. Ayrıca ülke içerisindeki birçok sivil toplum kuruluşu ve platformlar üzerinden de yardımlar gerçekleştirilmiştir. Kamu, özel ve üçüncü sektör kuruluşları tarafından maddi yardımların yanı sıra yüksek miktarda aynı yardımlar da gerçekleştirilmiştir. Ayrıca belirli dönemlerde uluslararası yardımlarda gerçekleştirilmiştir. Ancak Türkiye'nin uluslararası kuruluşlar ve diğer devletler ile prensipte anlaştığı ve sığınmacılara yardım olarak yapılması amacıyla Türkiye'ye ödenmesi gereken finansal yardımların miktarları ve ödenme dönemlerinde sorunlar yaşanmıştır. Üzerinde uzlaşılan tutarlar farklı gerekçeler ileri sürülerek ödenmemiştir ya da farklı dönemlerde, daha az miktarlarda ödenmiştir.

Gerek uluslararası anlamda ve gerekse iç hukuk hükümleri gereği “geçici koruma” altında olan Suriyelilerin belli şartlara sahip olan veya şartları sağlayanlarına Avrupa Birliği tarafından “Sosyal Uyum Yardımı” adı altında 120 liralık aylık yardım ödemesi yapılmaktadır. Bu paranın ihtiyaç sahiplerine ulaşması “Kızılay Kart” sistemi ile gerçekleştirilmektedir. AB'nin yardım yapması göçlerin başladığı 2011 yılında değil, 5 yıl sonrasında yani 2016 yılında gerçekleşmiştir. Türkiye, bu süre zarfında karşılıksız olarak yüklendiği mali yükün belirli ölçüde karşılanmasını talep etmiştir. Alınan AB kararları doğrultusunda 2016 yılından sonra Türkiye yaptığı yardımları projelendirmeye başlamıştır. Bu süreç ile AB'de Suriyelilere olan yardımlarını yapılan projelere karşılık olarak vermeye devam etmiştir. Yardım sadece geçici koruma ve uluslararası koruma altındakilere verilmektedir. Program ve proje kapsamında hak kazanan suriyeli sığınmacılara, programda fon olduğu sürece nakit yardımı yapılmaya devam edilecektir. Ancak söz konusu fonda oluşturulan mali yardımların, mevcut ihtiyaçları tam olarak karşılaması olası değildir. Türkiye, ülke olarak kendi bütçesinden önemli paylar ayırarak bu yükü sırtlanmaya devam etmektedir.

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) tarafından yapılan maliyetlendirme esas alınarak TBMM tarafından hazırlanan rapora göre, Türkiye'de bir öğrencinin 1 yıllık eğitim giderlerinin ortalama 3000 dolar olduğunu tespit etmiştir. Aynı şekilde 1 kişinin, 1 yıllık sağlık giderlerini de ortalama 1000 dolar olarak hesaplamıştır. Bu hesaplama esasen Türkiye'nin katlandığı ağır mali yükü anlamak açısından oldukça küçük ama önemli bir örnektir. Yapılan harcamaların küçük bir bölümünü basitçe anlaşılabilir kılmak açısından örnek verilmesi yararlı olacaktır. Bu bağlamda Türkiye'de 4 yıllık bir zaman diliminde yaklaşık olarak 600.000 öğrenciye eğitim ve 3.000.000 sığınmacıya sağlık hizmeti verildiği kabul edilirse (TBMM, 2018:270);

- 3.000 dolar X 600.000 öğrenci X 4 Yıl = 7,2 milyar dolar eğitim için,
- 1.000 dolar X 3.000.000. Suriyeli X 4 Yıl= 12 milyar dolar sağlık için,

harcama yaptığı ortaya çıkmaktadır. 4 yıllık bir zaman hesaba katıldığında sadece sağlık ve eğitim harcamaları için 19,2 milyar dolarlık bir giderin gerçekleştirildiği görülmektedir. AFAD tarafından açıklanan verilere göre Türkiye'deki 16 kamu kurumunun 2011-2015 yılları arasındaki yardım miktarı 1.451.000.000 TL olarak tespit edilmiştir (Erdoğan ve Ünver, 2015:39). Bu bağlamda 2018 yılı itibariyle söz konusu yükün paylaşılmasıyla ilgili olarak AB ülkeleri tarafından yapılacak miktarı ve yardıma esas şartları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Türkiye'deki Mülteciler ve Sığınmacılara Yardım Yapan AB Ülkeleri ve Yardımların Kapsamı

ÜLKE	YAPILAN YARDIMLAR VE KAPSAMLARI
Almanya	354 Euro (Mülteci adaylarına) ödeniyor. Toplu halde yaşayanlara 135 Euro ödeniyor
İtalya	75 Euro (Devletin belirlediği yurtlarda kalma şartına bağlı olarak) ödeniyor.
İsveç	70 Euro çocuk başına da ayrıca 55 Euro ödeniyor.
Fransa	408 Euro (4 kişilik aileye) ödeniyor.
İngiltere	170 Euro (Ek olarak çocuk başına 13 Euro) ödeniyor.
İspanya	1. Aşamada devletin belirlediği yurtlarda kalanlar 50 Euro ayrıca çocuk başına 19 Euro yardım ödenmekte, 2. Aşamada özel ikamet yerlerinde kalanlara 300 ile 500 Euro yardım ödenmekte, 3. Aşamada çalışma izni veriliyor, sadece yoksulluk durumundan faydalanmaktadırlar.
Yunanistan	90 Euro (Devletin belirlediği yurtlarda kalma şartına bağlı olarak) ödenmekte olup, kalacağı barınma yeri kendisi bulanlara 7 kişi aşmamak şartıyla 550 ödeniyor.
Avusturya	40 Euro (Devletin belirlediği yurtlarda kalma şartına bağlı olarak) ödeniyor. Ayrıca ikmal iase ve yemek pişirmeyi üstlenenlere 150 ile 200 Euro ödenmekte olup, çocuk başına 100 Euro harçlık ödenmekte olup, devletin belirlediği alışveriş merkezinden alışveriş yapmak şartıyla yılda 150 Euro giyecek kuponu verilmekte ve öğrencilere okul ihtiyaçları için 200 Euro kupon dağıtılıyor. Kalacak yeri kendileri üstlenenlere aylık 320 ile 365 Euro arasında yardım dağıtılıyor.

Kaynak: UNCHR Türkiye, 2018.

6. SURIYELİ SİĞINMACILARIN TEMEL SORUNLARI VE SUNULAN KAMUSAL HİZMETLER

Suriyede yaşanan savaşın uzun sürmesiyle birlikte, ülke dışına göç eden kişilerin ülkeye geri dönmesi gecikmiştir. Bu kimseler başta komşu ülke Türkiye olmak üzere yaşamlarını sürdürmeye devam etmektedirler. Bu zorunlu yaşam hem onlar açısından, hem de misafir oldukları ülke halkı tarafından bazı sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Çünkü yeni halk kitleleri ve yeni yerleşim alanları yeni bir yaşam şeklini de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda göç, fiziksel hareketliliğin yanı sıra sosyo-ekonomik, demografik ve psiko-sosyal değişimleri de beraberinde getiren bir yapılanma ya da farklılaşma sürecidir (Atmaca, 2020:65).

Savaşın devam ediyor olması ve bu bağlamda gelecek ile ilgili mevcut olan belirsizlikler mevcut sorunların çözümlerini de zorlaştırmaktadır. Özellikle Türkiye genelinde kontrolsüz bir şekilde iskan olunan Suriyeliler başta temel ihtiyaçlarının optimal bir şekilde karşılanamaması olmak üzere muhtelif sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durum sadece onların değil, Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve demografik yapısını da zarar vermektedir.

Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin yaşadığı temel sorunlar ve bu sorunların çözümü için sunulan kamu hizmetleri ve gerçekleştirilen faaliyetler ayrı başlıklar halinde ortaya konularak mevcut durumun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlanacaktır. Bu bağlamda yaşanan sorunlar “toplumsal sorunlar”, “barınma ve güvenlik sorunları”, “sağlık sorunları” ve “eğitim sorunları” olarak dört ana başlık altında ve ana hatları ile ele alınacaktır.

6.1. Toplumsal Sorunlar

Türkiye’de yaşayan yerli halk ile sonradan göç eden Suriyeliler arasında dil, kültür, demografik ve toplumsal farklılıklar bulunmaktadır (Orhan 2014:9). Birbirinden farklı özelliklere ve yaşayış şekline sahip olan iki farklı toplumsal yapının ani, hızlı ve yoğun bir şekilde bir arada yaşamaları ve birbirlerine uyumlu bir şekilde entegre olabilmeleri çok olası ve kolay bir durum değildir. Özellikle daha önce bahsedilen bazı toplumsal önyargı ve isabetsiz uygulamalar nedeniyle bu adaptasyon çok daha sancılı bir hal almaktadır. Hükümet, sivil toplum kuruluşları ve bazı bireysel gayretler ile bu sorunun aşılması yönünde çaba sarfedilse de ülkenin içinde bulunduğu ekonomik olumsuzluklar ve sosyal kutuplaşmalar bu çabaların olumlu etkilerinin önünde ciddi engeller teşkil etmektedirler.

Türkiye, tarihsel olarak daha önce de toplu göç hareketlerine ev sahipliği yapmıştır. Ancak bu göçlerde genellikle göç eden halk kitleleri ülkenin daha önceden belirlenmiş muhtelif yerlerinde toplu olarak iskân edilmiştir. Ülkeye yeni gelmiş olan bu topluluklar belirli bir süre yöre halkıyla önemli ölçüde izole edilmişlerdir. Bu süreçte kendi içlerinde yoğun bir dayanışma içerisine girerek yeni yerleşim alanları ile adaptasyon süreçlerini başarı ile gerçekleştirmişlerdir. Zamanla yerli halk ile çok yönlü iletişim ve etkileşim içerisine girerek tam bir uyum sağlanmıştır. Hatta günümüzde bu sosyal gruplar arasında belirgin bir ayrım yapabilmek oldukça zorlaşmıştır. Ancak Suriyelilerin ülke içerisindeki iskânında böyle bir politika izlenmemiştir. Daha da önemlisi temel bir iskân ve istihdam politikası oluşturulmamıştır. Kısa bir süre kamplarda tutulan göçmenlerin zamanla ülke içinde serbest dolaşımına izin verilmiştir. Bir plan ve denetim dâhilinde yapılmayan bu serbest gezinim göç yönetiminde kontrolün azalmasına neden olmuştur. Ülke içerisinde aktif, kontrolsüz ve denetimsiz göç hareketleri ortaya çıkmıştır.

Her ne kadar planlama ve denetim üst seviyelerde yapılsa da belirli düzeylerde göç ile ilgili sorunların oluşmaması düşünülemez. Sezik’in (2020:2017) de belirttiği üzere göç, kendi içerisinde zorlu bir süreçtir. Bu nedenle de sorunlara neden olabilmektedir. Hatta bazen aynı ülke içinde ya da kendi milletinin içerisine yapılmış olması bile bu problemleri azaltamayabilmektedir. Çünkü göç çok yönlü ve çok boyutludur.

Suriyeliler ve Suriye toprakları geçen yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yer almaktaydı. Dolayısıyla her iki toplumsal grubun ortak bir mazisi ve etnik-inanç bazlı ortak değerleri bulunmaktadır. Ancak ayrı bir siyasal ve coğrafi yapı içerisinde geçen zaman birçok ayrılmaya ve farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Hazırlıksız, kontrolsüz ve belirli bir planlama dâhilinde olmayan zorunlu birliktelik kitlesel huzursuzluklara, tepkilere ve yer yer fiziksel mücadelelere neden olmaktadır.

Yücebaş (2015) tarafından Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bazı bölgelerde yapılan bir araştırma sonucunda, ankete cevap veren kişilerin %60’ı, Suriyelilerin iş ve aş konusunda önemli sorunların ortaya çıkmasına neden oldukları savını savunmuşlardır. Katılımcıların %49,1’i Suriyelilerin etkisi nedeniyle sağlık hizmetlerinde çeşitli sorunlar yaşandığını ifade etmişlerdir. Çalışmaya katılan kişiler farklı sorunların ortaya çıkmasında ya da mevcut problemin daha da belirgin hale gelmesinde Suriyelilerin önemli olumsuz katkılarının olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle kira fiyatlarındaki artışların temel kaynaklarından birisinin de Suriyeliler olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca sosyal yaşantı içerisinde de kültürel değer yargılarından kaynaklı uyuşmazlıkların yaşanması Suriyelilere yönelik algılarda olumsuzluklara neden olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte Suriyelilerin buldukları yerleşim alanlarında aşırı şekilde gürültü çıkardıkları, ses kirliliğine neden oldukları, Türk kültürüne uygun olmayan tutum ve davranışlar sergiledikleri, vb. hususlarda da şikayetlerin olduğu tespit edilmiştir (Yücebaş, 2015:44-46). Bazı bölgelerde çevreyi rahatsız edecek şekilde müzik sesi açma, yüksek sesle konuşma, tartışma, kavga, kadınlara yönelik göz tacizleri, vd. davranışlar sergilemeleri nedeniyle muhtelif huzursuzluklara neden oldukları da belirtilmektedir (Koyuncu, 2014:131,151).

6.2. Barınma ve Güvenlik Sorunları

Akademik yazın ve uygulamada daha önce sıklıkla kullanılan “misafir” kavramının normatif bir karşılığının bulunmaması nedeniyle artık Suriyeliler için “mülteci (şartlı)” terimi kullanılmaktadır. Özellikle uluslararası hukukta en geniş haklar sunan statünün “mülteci” olması, bu kavramın önemini daha da çok arttırmaktadır. Asgari olarak uluslararası standartlara uyumlu olan bu hak, geri dönmeye zorlamama, kamplarda yaşama, diğer temel ihtiyaçların sunulması vs. gibi bir kapsama sahiptir. Türkiye’ye sığınan Suriyeliler “şartlı mülteci” olarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Ülkeye ilk giriş yaptıkları dönemde tamamı olmasa da önemli bir kısmı kamplarda iskân edilmiştir. Ancak sayının çok hızlı ve kontrolsüz bir şekilde artmaya devam etmesi ile mevcut kamplar yetersiz hale gelmiştir. Bu nedenle bina sayısı, nüfus yoğunluğu, demografik yapı, iş imkânları, vb. gibi

kıstaslara göre mültecilerin bir kısmı ülke geneline dağıtmaya başlanmıştır. Ancak bu dağılımın gerçekleşmesinde ve ülke içi mülteci hareketlerinde kontrol ve denetimin etkin bir şekilde gerçekleştirilebildiği söylenemez. İl göç idaresi müdürlükleri ve valilikler başta olmak üzere kamu kurum ve idareleri tarafından bazı etkin uygulamalar, kontroller ve denetimler yapılmaktadır. Ancak Suriyeli nüfusun iskân, istihdam ve uyumu ile ilgili olması gereken başarı düzeyine halen daha ulaşamadığı görülmektedir.

Ekonomik durumu iyi olan ya da hayatını ikame ettirebilecek düzeyde bir kazanç getirici işe sahip olan mültecilerde barınma ile ilgili genel bir sorun bulunmamaktadır. Ancak özellikle düşük gelir düzeyine sahip olan ailelerde zaman zaman barınma ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Mültecilere olan yerel önyargılar, kültürel farklılıklar, yetersiz ekonomik gelire sahip olma gibi durumlar bu kesimin barınma sorununun daha da çok pekişmesine olumsuz katkı sağlamaktadır. Barınma konusunda yaşanan sorunlar, beraberinde güvenlik sorunlarını da ön plana çıkartmaktadır.

Güvenlik, toplumların temel ihtiyacı olup, yokluğu kabul edilemeyecek bir kamu hizmetidir. Kişinin en başta can ve mal güvenliği olmak üzere, fiziksel, zihinsel, ekonomik, vd. tüm yaşamsal faaliyetleri bu kamu hizmeti kapsamında yer almaktadır. Güvenlik, bireylerin fiziksel ve psikolojik saldırılardan korunmasını, güvenli bir ortamda barınmasını, yaşamın her alanında kendini emniyette hissetmesi gereksinimini bünyesinde barındırır (Dönmez ve Bedir, 2020:58). Güvenlik, birey ve toplumun varlığının doğrudan kaynağı ve teminatıdır. Bu sebeptir ki kendilerini güvende hissetmeyen toplumlar, zaman zaman göç etmek zorunda kalmışlardır.

Güvenlik sorunu çift yönlüdür. Bir yandan ülkeye göç eden sığınmacıların güvende olması ile ilgili durumları kapsamına alırken, diğer yandan da bu sığınmacıların yaşadığı yerlerde bir güvenlik sorunu oluşturulmamasıyla da ilgilidir. Suriyelilerin can ve mal güvenliklerinin sağlanması ile ilgili şu ana kadar belirgin, genel bir sorun ortaya çıkmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile aynı ölçüde ve statüde güvenlikleri sağlanmaktadır. Bununla birlikte bazı Suriyelilerin toplu olarak yaşadıkları yerlerde bizzat güvenlik sorunu haline gelmesi de kamuoyunda dillendirilen bir konudur. Kaldı ki genel anlamda göçmenler her zaman kendi içinde bir güvenlik riski taşıdığı gerçeği göz ardı edilememektedir. Çünkü devletler ne kadar özenli olsa da kendisine sığınan, iltica eden tüm herkesin amaç ve düşüncelerini doğru tespit edemez.

Özellikle ABD’de yaşanan 11 Eylül saldırıları sonrası dönemde hızla artan güvenlik sorunları göçmenlere karşı güvenlik zafiyetinde artış göstermektedir. 2014-2017 arası dönemde düzenlenen saldırılar, göçmenlere yönelik olumsuz düşünceleri arttırmakta, mevcut ayrımcılık ve ötekileştirme için bir bahane oluşturmaktadır.

Tablo 2. Milliyet Esaslı Olarak 2015 Yılı İçerisinde Türkiye’de İşlenen Suçlar ve Türleri

SUÇ TÜRÜ	TÜRKİYE UYRUKLU	SURİYE UYRUKLU
Öldürme	8.275	28
Yaralama	23.726	4
Cinsel Suçlar	5.318	22
Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma	2.700	2
Hakaret	3143	-
Hırsızlık	29.905	188
Dolandırıcılık	3.770	10
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti	11.691	452
Sahtecilik	6326	10
Kötü muamele	54	-
Zimmet	217	-
Rüşvet	84	-
Kaçakçılık	3122	46
Trafik suçları	2582	-
Orman suçları	317	-
Ateşli silahlarla ilgili suçlar	4209	17
İcra İflas kanunu’na muhalefet	13013	8

Tehdit	7.807	1
Mala zarar verme	2.307	-
Görev yaptırılmamak için direnme	1.469	-
Ailenin korunmasını tedbirine aykırılık	5.236	10
Diğer suçlar	18.615	80
Toplam	153.586	980

Kaynak: Kızmaz, 2018:391,431.

Tablo'daki verilerden de görülebileceği üzere Suriye uyruklu kişilerin suça karışma oranı, toplam nüfus içerisindeki oranlarına göre çok daha azdır. İstatistiksel olarak Suriyeliler lehine böyle bir gerçeklik söz konusu olsa da halk nezdindeki ön yargılar sebebiyle birtakım tedirginlikler halen daha devam etmektedir.

Mültecilerin sebep olduğu güvenlik sorunları değişiklik göstermekte olup, bulaşıcı hastalıklardan, sınır güvenliği ve canlı bomba saldırılarına kadar çeşitlilik göstermektedir. Bunlar birbirleriyle bağlantılı ve ilişkilidir. Örneğin yeterli düzeyde eğitim almayan, eğitim şartlarına ulaşamayan Suriyeli genç ve çocukların töre ve ahlak kurallarına aykırı suç işlemesi ve suç örgütlerince kullanılması olası bir durumdur. Yaşanan bu gelişme Suriyelilerin toplumda dışlanmasına da neden olacaktır. Bu durumda ortaya çıkacak olan yalnızlaşma ve öncesinde var olan kültürel uyumsuzluklar kişiyi daha çok suça itecektir. Bu kimselerin suç işleme meyli daha da çok artacaktır. En nihayetinde güvenlik ile ilgili kaygılar ve olumsuzluklar çok daha belirgin bir şekilde artacaktır. Birbiri ile yakın ilişkili bu problemlerin etkin bir şekilde çözümü zaman alıcı bir süreci içermektedir.

6.3. Sağlık Sorunları

Sağlık hakkı, insanların sıhhat, afiyet ve esenlik içerisinde hayatlarını idame ettirebilmeleri için sahip olduğu temel haklarından biridir. Bu hak evrenseldir ve korunması gerekmektedir. Devlet, bu hakkın teminat altına alınabilmesi, ihtiyaç duyulan sağlık hizmetlerinin sunulabilmesi, risk ve tehditlerin ortadan kaldırılması için aktif olarak kamu hizmeti üretmek zorundadır.

Sağlık hakkı kapsamında ve Suriyeliler ile ilişkili olan sağlık problemleri çift yönlü olarak ele alınmalıdır. Sağlık problemleri ilk olarak ülkeye iltica etmiş Suriyelilerin sağlıklarının korunmasını kapsamaktadır. Diğer yandan da bu halk kitlesinin başta bulaşıcı hastalıklar olmak üzere bir sağlık problemi kaynağı oluşturmaması ile ilgilenmektedir. Türkiye'de Suriyelilerin sağlık hizmetlerinden yararlanması ve bir sağlık riski oluşturmaması açısından kontrol edilmesi ile genel ve büyük ölçekli bir sorun oluşmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları gibi temel sağlık hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. Bu kapsamdaki hizmetler dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de oldukça maliyetlidir. Kapsamlı bir sağlık personeli kadrosu ve maliyetli ekipmanlar ile sağlık hizmetleri hayata geçirilmektedir. Ancak bu hizmet sunumunda önemli ölçüde bir iş yoğunluğu da ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3. Suriyelilere Verilen Sağlık Hizmetleri: Barınma Merkezlerindeki Son Durum

Geçici Barınma Merkezlerde Çalışan Sayısı	Türk doktor	156
	Türk sağlık personeli	186
	Suriyeli doktor	109
	Suriyeli sağlık personeli	137
Türkiye Geneli Sağlık Hizmetleri Verileri	Poliklinik	34.501.808
	Hastanede Yatan	1.423.844
	Doğum	302.470
	Ameliyat	1.188.606

Kaynak: AFAD, 2018.

Suriye ile sınır komşu olan illerdeki devlet hastanelerinde aşırı yoğun bir şekilde sağlık hizmetleri sunulmaktadır. Hatay, Gaziantep, Adana, Şanlıurfa, Mardin ve Kiliste bulunan 61 devlet hastanesi, 38 özel hastane ve 5 üniversite hastanesinde kapasite sorunundan dolayı yoğunluklar yaşanmaktadır (Orhan ve

Gündoğar, 2015:7). Pandemi sürecinin tek başına yoğunluk oluşturduğu bu süreçte mülteci yoğunluğunun da yaşanması sağlık problemleri açısından olumsuz bir etken olmuştur.

Geçici koruma kapsamında bulunan 1 milyona yakın Suriyeli mülteciye sağlık hizmetleri kapsamında tedavi uygulanmıştır. Ayrıca 1.188.606 kişiyi ameliyat edilmiş, 1.423.844 yatan hasta tedavisi yapılmış ve 34.501.808 kişiye poliklinik hizmeti sunulmuştur. Bununla birlikte geçici barınma merkezlerinde 450.000 civarında Suriyeli çocuk dünyaya gelmiş, bunlara doğum hizmetleri verilmiştir. Halk sağlığı 2016 faaliyet raporları incelendiğinde Türkiye’de 17 il’de bulunan 86 göçmen merkezinde toplam 175 göçmen sağlık birimleri faaliyette bulunmaktadır. AFAD öncülüğünde yayınlanan 15.10.2018 tarihli verilere bakıldığında kurulan çadırkentlerde 156 Türk doktor ve 186 sağlık personeli ile 109 Suriyeli doctor ve 137 Suriyeli sağlık personeli görevlerini icra etmektedirler (AFAD, 2018).

6.4. Eğitim Sorunları

Birleşmiş milletler çocuklara yardım fonunun güncel verileri dikkate alındığında Türkiye’de 1 milyon 421 bin mülteci çocuk bulunmaktadır. Elde edinilen veriler ışığında bu çocukların 850 bine yakını eğitim yaşındadır. Ancak bu çocukların 500 bine yakını eğitim almamaktadır. Bunun nedeni genel olarak bir eğitim imkânının tesis edilmemiş olması değildir. Özellikle alt gelir grubunda olan ailelerin daimi ikametgâha sahip olmamaları, ekonomik gelişmelere göre yer değiştirmeleri, kültürel farklılıklar, dil farklılığı, güvenlik ve gelecek kaygısı gibi etmenlerin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yerleşik bir yaşam sürenlerin eğitim konusunda çok daha istekli olduğu ve bu konuda daha hassas davrandıkları görülmektedir. Örneğin Türkiye’de 2016-2017 akademik yılında üniversitelere 15 bine yakın Suriyeli öğrenci dâhil olmuştur. Bunların 5 bine yakını kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 4. Suriyelilere Verilen Eğitim Hizmetleri ve Kapsamı

Öğrenci Sayısı	Geçici barınma merkezi	82.246
	Devlet Okulları	381.593
	Geçici eğitim merkezleri	138.387
	Açık okullar	9.620
	TOPLAM	612.846
Öğrencilerin Sınıf Seviyeleri	Okul öncesi	33.397
	İlkokul	378.304
	Ortaokul	141.278
	Lise ve diğer	59.867
Yetişkin Eğitimleri	Mesleki eğitim	87.168
	Genel eğitim	216.060
	Üniversite	20.701
	Yüksek Lisans	1149
	Doktora	352

Kaynak: AFAD, 2018.

Suriyelilerin okula devam etmesinin çok boyutlu bir önemi bulunmaktadır. Eğitim Türkiye Cumhuriyeti anayasasında hem bir hak hem de bir ödevdir. Eğitim başı başına bireyin toplumsal hayat ve kamu düzeniyle entegrasyonunu sağlamaktadır. Ayrıca işsizliğin giderilmesi ve nitelikli insan kaynağının elde edilmesindeki en önemli araçlardan birisidir. Ayrıca Suriyeli sığınmacıların kendi vatanlarına tekrar kavuştuklarında, eğitim almış, entelektüel kapasitede bireyler olması, Suriye’nin yeniden inşasında büyük bir öneme sahiptir.

SONUÇ

Suriye’de iç savaşın başlamasından itibaren Türkiye sosyal, ekonomik, kültürel vb. tüm alanlarda ülkesindeki mültecilere maddi yardım ve desteklerde bulunmuştur. Bu durum devlet maliyesine önemli bir yük oluşturmuştur. Bu kapsamda AB ülkeleri ve bazı uluslararası kuruluşlar mali yardım ve destek kararı almışlardır. Ancak bu yardım ve destekler belirtilen zaman diliminde ve söz verilen miktarlar üzerinden yapılmamıştır.

Farklı bir ülke, toplumsal yapı, kültürel yaşam, değerler sistemi, fiziki ve ekonomik şartlar içerisinde ani ve hızlı bir yaşam sürmenin mülteciler üzerinde travmatik sonuçlara kadar gidebilecek önemli sorunlara yol açtığı zor ama beklenen bir süreçtir. Dil bilmemek, toplumsal uyum, göç öncesi yaşanan tranvalar, çaresizlikler, toplumsal önyargılar, işsizlik, güvenlik ve gelecek kaygısı gibi olumsuz durumlar da mevcut sorunların şiddet ve büyüklüğünü arttırmaktadır. Bu olumsuzlukların giderilememesi sadece mevcut birey ve sosyal çevresine değil, geniş anlamda tüm coğrafyayı olumsuz etkileyebilecek bir riski içerisinde barındırmaktadır. Bu kişilerin içinde bulunduğu olumsuz durumdan da yararlanmak isteyen kötü niyetli kişi, çete, örgüt, vb. yapılanmalar için açık ve geniş bir insan kaynağı havuzu oluşmuş olacaktır. Bu en başta bir iç güvenlik tehdidini ortaya çıkarmaktadır.

Suriyeli mültecilerin ülke içerisinde maruz kaldığı sorunların yanı sıra bizzat kendilerinin de bir sorun kaynağı olduğu durumlar da vardır. Bu sebeple bir taraftan ilgili göçmen kitleleri koruma altına alınıp, güvenlikleri sağlanırken, diğer yandan da yine onların kontrol altında tutularak halkın bu mülteci kitlelerinden korunması da sağlanmalıdır. Güvenlik, eğitim, sağlık ve istihdam ile ilgili sorunların çözümü için sağlanacak katkıların boyutu, bu alanda ortaya çıkabilecek sorunların boyutunu da aynı ölçüde azaltacaktır.

Suriyeliler ile ilgili mevcut sorunların tespiti, mümkünse daha ortaya çıkmadan engellenmesi ya da azaltılması, soruna hızlı çözümler üretilmesi, kontrol ve denetim altında tutulması için başta devlet olmak üzere tüm kamu idare ve kurumları tarafından koordineli bir şekilde muhtelif kamu hizmetleri hayata geçirilmektedir. Bu bağlamda çok yetersiz ve az olsa da diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlar tarafından da muhtelif yardım ve destekler yapılmaktadır. Ayrıca zaman zaman özel sektör kuruluşları tarafından da bu konuda katkılar sağlandığına şahit olunmaktadır. Üçüncü sektör olarak da adlandırılan sivil toplum kuruluşları ise bu hususta artan bir ilgi ve destek ortaya koymaktadır. Özellikle göç dalgasının olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla 2011 yılından itibaren bu alanda faaliyet gösteren birçok STK kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. Yine daha önce kurulmuş olan STK’lar da bu alanlarda da hizmet üretmeye başlamışlardır. Ayrıca bazı Uluslararası STK’ların da benzer faaliyetlerde bulunmak amacıyla Suriyelilere yönelik çalışmalar ve araştırmalar sürdürmek, güvenli buldukları bölgelerde onları desteklemek ve diğer/kendi ülkelerine göç etmelerini önlemek için İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunmaktadır. Bakanlığın ve ilgili kuruluşların olumlu görüşleri (izinleri) üzerine faaliyetlerini yürütmektedirler.

Ülke sınırları içerisinde sayılarında artış göstermekle birlikte 270’e yakın STK ve derneğin geçici koruma altında bulunan Suriyelilere yardım faaliyetlerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Fakat bu STK’ların yaptıkları faaliyetler ile ilgili bir raporlaması mevcut değildir. Ayrıca bu alanda faaliyetlerini sürdüren STK’lar genellikle birbirinden bağımsız ve habersiz olarak hareket etmektedirler. Bu da yapılan yardım ve desteklerin kontrolsüz, denetimsiz, ölçsüz ve koordinesiz olarak gerçekleştirilmesine neden olmaktadır. Bu sorunların açılması, sağlık ve güvenlik sorunlarının da minimize edilebilmesi için tüm yardım, destek ve benzeri faaliyetlerin tek bir çatı altında birleştirilmesi gerekmektedir. Gerek yardım ve desteklerin toplanması ve gerekse de bunların dağıtımını noktasında etkin bir planlama ve koordinasyon içerisinde hareket edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

Yapılan çalışma Türkiye’de bulunan Suriyeli mültecilerin göç eylemlerini tarihsel arka planı ile ortaya koymak, mevcut statülerini belirlemek, bu statüleri esasında hukuki durumlarının çerçevesini çizmek, karşılaştıkları ve/veya neden oldukları sorunları belirlemek gibi amaçlarla hazırlanmıştır. Detaylı bir analizden ziyade mevcut durumun genel hatları ile değerlendirmesi yoluna gidilmiştir. Akademik yazında bu konuda daha önce yapılmış olan araştırma sonuçlarının da yönlendirmesi ile mevcut durum bidirimi yapılmıştır. Bu hususlar aynı zamanda çalışmanın kısıtını da oluşturmaktadır. Bu sebeple daha sonra yapılacak çalışmalarda burada yüzeysel olarak ele alınan hususların derinleme analizlerinin yapılması ve bunların ampirik veriler ile desteklenmesi tavsiye edilmektedir.

KAYNAKLAR

- AFAD - AFET VE ACİL DURUM YÖNETİM BAŞKANLIĞI (2018), “*Barınma Merkezlerinde Son Durum*”, **Afad Kurumsal Web Sayfası**, https://www.afad.gov.tr/_Bilgi_Notu (Erişim Tarihi: 20.03.2018).
- AFAD - AFET VE ACİL DURUM YÖNETİM BAŞKANLIĞI (2018), “*Geçici Barınma Merkezleri Raporları*”, **Afad Kurumsal Web Sayfası**, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2374/files/15_10_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu_1.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2018).
- ASLAN, Selçuk ve TEKİN, Ömer Faruk (2017), “*Suriyeli Mülteciler Konusunda Yerel Yönetimlerin Rolüne Konya Özelinde Bir Bakış*”, **Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar** (Ed. Mahmut GÜLER ve A. Menaf TURAN), Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, İstanbul, ss.420-429.
- ATMACA, Yıldız (2020), “*Esenyurt ve Göç Yönetimi Politikaları Üzerine Bir İnceleme*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.65-85.
- AYDIN, Abdullah (2020), “*Bir Göç ve Göçmen Şehri Olarak Adana*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.187-201.
- BABAOĞLU, Cenay ve KOCAOĞLU, Mustafa (2017), “*‘Kentli’ Sığınmacılar Meselesi ve Belediyeler*”, **Türk İdare Dergisi**, S.485, ss.89-101.
- BBC TÜRKÇE (2018), “*Grafiplerle: Suriye’de 8. Yılına Giren Savaş*”, **BBC Türkçe**, <https://www.bbc.com/tukcehaberler-dunya-43414137> (Erişim Tarihi: 11.06.2019).
- BELLİ, Aziz (2020), “*Suriyeli Göçünün Kentlileşme Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Kilis Belediyesi Stratejik Planının İçerik Analizi*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.169-186.
- BİMAY, Muzaffer ve KAYPAK, Şafak (2020), “*Onuncu Yılında Suriyeli Sığınmacıların Kentsel Yaşama Entegrasyon Durumu: Şanlıurfa Örneği*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.137-168.
- BUZ, Sema (2004), **Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul**, Mültecilik, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları, Ankara
- ÇELİKEL, Aysel ve GELGEL, Günseli (2009), **Yabancılar Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul.
- DEMİRKANNOĞLU, Yahya ve ERAT, Veysel (2020), “*Göç – Kent İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.313-334.
- DÖNMEZ, Demet ve BEDİR, Ali (2020), “*Suriye Göçünün Türkiye’de Kentsel Kamu Güvenliğine Etkileri*”, **Suriye Krizi Eksenindeki Göçün, Türk Kamu Yönetimine Etkileri** (Ed. Mehmet Tamer), Ekin Yayınları, Bursa, ss.47-108.
- EKŞİ, Nuray (2006), **Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular: Yabancı Kavramı, Yabancıların Türkiye’de Giriş, İkamet ve Seyahatleri, Yabancıların Türkiye’de Sınırdışı Edilmesi**, Beta Yayınları, İstanbul.
- EKŞİ, Nuray (2009), **Mültecilere ve Sığınmacılara İlişkin Mevzuat**, Beta Yayınları, İstanbul.
- ERDOĞAN, Murat ve ÜNVER, Can (2015), **Türk İş Dünyasının Türkiye’deki Suriyeliler Konusunda Görüş Beklentisi ve Önerileri**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayını, Ankara.
- GÖKBURUN, İbrahim (2019), “*Ekonomik Gelişmişliğin Göçler Üzerindeki Etkisi: Denizli Örneği*”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, S.2(3), ss.564-582.
- İZCİ, Ferit ve GEYLANİ, Didem (2020), “*Göç Olgusunun Kentlere Sosyal ve Ekonomik Anlamda Etkisi: Van Örneği*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.87-108.
- KABAKUŞAK, Damla (2015), “*Küresel Göç Yönetişimi Çerçevesinde Türkiye’de Göç Olgusunun Kurumsallaşması*”, **Yerelden Küresele: Sosyal Bilimlerde Yeni Yaklaşımlar** (Ed. Ahmet Eren), Nobel

Yayımları, Ankara, ss.254-267.

- KAYPAK, Şafak, BİMAY, Muzaffer ve YLMAZ, Vedat (2017), “*Uluslararası Göç ve Mülteci Sorunlarının Çözümünde Yerel Yönetimlerin Rolü: Batman Örneği*”, **Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı** (Ed. Ahmet YATKIN), 28-30 Eylül 2017, Elazığ, ss.1179-1194.
- KIZMAZ, Zahir (2018), “*Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç*”, **Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.7(2), ss.392-431.
- KOYUNCU, Ahmet (2014), **Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler**, Çizgi Yayınları, Konya.
- KUTLU, Önder, BAYRAKCI, Erdal, GÖKSOY SEVİNÇLİ, Berfin ve ÇELİK, Emine (2020), “*Suriyelilere Vatandaşlık Verilmesine İlişkin Toplumsal Kanaatler: Konya Örneği*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.109-135.
- MÜLTECİLER DERNEĞİ (2019), “*Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Haziran 2019*”, Mülteciler Derneği Kurumsal Web Sayfası, (13.06.2019), <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-haziran-2019/> (Erişim Tarihi: 13.06.2019).
- ORHAN, Oytun (2014), **Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu**, Ortadoğu Araştırma Merkezi (ORSAM) Yayınları, Ankara.
- ORHAN, Oytun ve GÜNDOĞAR, Sabiha Şenyücel (2015), **Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri**, Ortadoğu Araştırma Merkezi (ORSAM) Yayınları, Ankara.
- ORSAM - ORTADOĞU ARAŞTIRMA MERKEZİ (2016), “*Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler: Uzun Vadeli Entegrasyon İçin Fırsatlar ve Zorluklar*”, **Suriye’deki Sığınmacıların Sorunları ve Türkiye’ye Etkileri Toplantı Değerlendirmesi**, ORSAM Yayınları, Ankara.
- ÖRSELLİ, Erhan ve BABAHANOĞLU, Veysel (2016), “*Türkiye’nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi*”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S.9(43), ss.2063-2072.
- PAPADEMETRIOU, Demetrios G. (1997), “*Migration*”, **Foreign Policy**, S.109, ss.15-31.
- SEZİK, Murat (2020), “*Göçün Olumsuz Etkilerini Azaltmada Kamu Yönetimi: Malatya Örneği*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.203-218.
- TAMER, Mehmet (2020), “*Suriye’deki İç Karışıklık ve Zorunlu Göç Üzerine Nitel Bir Çalışma: Reyhanlı İlçesi Örneği*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.241-259.
- TBMM İNSAN HAKLARI İNCELEME KOMİSYONU (2012), “*Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu*”, **E-Rapor** (24. Dönem 2. Yasama Yılı), https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/28_02_2012_1.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2021).
- TBMM İNSAN HAKLARI İNCELEME KOMİSYONU (2018), “*Göç ve Uyum Raporu*”, **İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu** (26. Dönem 3. Yasama Yılı), https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2021).
- TUNÇER, Azize Serap (2020), “*Göç Hareketlerinin Kentsel Mekanda İzlenmesi: Kırşehir Örneği*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.1-34.
- UNHCR - BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MÜLTECİLER YÜKSEK KOMİSERLİĞİ (?Tarihsiz?), “*Türkiye’deki Mülteciler ve Sığınmacılar*”, **UNHCR Kurumsal Web Sayfası**, <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> (Erişim Tarihi: 01.01.2018).
- UYVAL, Yusuf ve GÜLER, Fatih (2020), “*Türkiye’de Dış Göçün Kent Hayatına Etkileri: Çanakkale Örneği*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.219-239.

UZUN, Abdullah (2020), “*Uluslararası Göçün Kentsel Düzeyde Yönetişimi: Trabzon İli Örneği*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.261-284.

ÜLGER, İrfan Kaya (1995), “*Baas Partisi İdeolojisi*”, **Avrasya Dosyası Dergisi**, S.2(3), ss.105-115.

YILMAZ, Vedat (2020), “*Suriyeli Göçmenlerin Yaşam Memnuniyetlerinin Malatya İli Özelinde Araştırılması*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.35-64.

YILMAZ, Vedat, ÇELİK EFŞAN, Nur ve MECEK, Mehmet (2020), “*Suriyeli Göçmenlerin Kentlere Etkilerinin Torbalı Özelinde Değerlendirilmesi*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz, Yıldız Atmaca), Ekin Yayınları, Bursa, ss.285-312.

YÜCEBAŞ, Mesut (2015), “*Gaziantep Yerel Basınında Suriyeli İmgesi*”, **Birikim Dergisi**, S.311, ss.38-48.

1951 tarihli **Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi** (<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>, Erişim Tarihi: 03.02.2021).

5543 sayılı **İskân Kanunu** (26.09.2006 tarih ve 26301 sayılı Resmi Gazete).

5901 sayılı **Türk Vatandaşlığı Kanunu** (12.06.2009 tarih ve 27256 sayılı Resmi Gazete).

6458 sayılı **Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu** (11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazete).

Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiyeden İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılarla ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (30.11.1994 tarih ve 22127 sayılı Resmi Gazete).

2014/6883 sayılı **Geçici Koruma Yönetmeliği** (22.10.2014 tarih ve 29153 sayılı Resmi Gazete).

